

neobičnijega, više obloga, oblika te bi stoga zbog neujednačene grafije moglo biti i slovo I. Tu je i dio slova označenoga brojem 12, koje većim dijelom nedostaje, ali se može reći da je pisano kurzivom i da bi se moglo s dosta nesigurnosti pretpostaviti da je to dio slova C ili pak dio slova Iže. Slova pod brojem 2 i 5 ustavna su (uglata) glagoljica, a ostala su slova obla glagoljica, odnosno kurziv i nepravilno su urezana, bolje rečeno ugrebena u kamen. Prema profilaciji praga (utor širine 1–2 cm po cijeloj dužini ulomka), vrsti kamena kao i velikoj ploči od istoga kamena na hrpi u dvorištu crkve, očito je da je riječ o obrubu i pokrovnoj ploči podnoga groba – grobnice. Stoga je bilo potrebno pronaći i ostale dijelove rubnoga praga grobnice kako bi se mogao u cijelosti pročitati glagoljski natpis za koji se moglo pretpostaviti da teče uzduž, najvjerojatnije bočnoga dijela cijeloga praga. Već je prvo čitanje upućivalo da se tu najvjerojatnije riječ o grobu neke ugledne osobe ili obitelji. Zamolio sam ozaljskoga župnika vlč. gospodina Josipa Jakovčića da dade detaljnije pregledati kamenje oko crkve, da istraži sve okolnosti i detalje u vezi s ovim nalazom, odnosno da proanalizira sve što se događalo za vrijeme postavljanja novoga opločenja crkve, kada je moglo doći do intervencije na grobišnoj arhitekturi u crkvenom podu.² Konzultirajući standardnu literaturu iz područja glagoljske epigrafike,³ bilo je vidljivo da je to dosad nepoznat glagoljski natpis, što je važno otkriće s obzirom na ne brojnu, odnosno dosad malo poznatu prisutnost glagoljskih kamenih spomenika u ovome (sjevernome) dijelu Hrvatske. Takve se nalaze ipak moglo očekivati u ozaljskome kraju s obzirom na poznate činjenice o prisutnosti glagoljice na tom području. Tako se zna da su na ozaljskome području: u Sveticama⁴, Ozlju⁵, Trgu⁶ i okolici, nađeni glagoljski zapisi. Također je poznato da su župnici u Trgu i u crkvi svetoga Vida kod ozaljskoga grada⁷ sve do 1660. godine bili većinom glagoljaši,⁸ da su uz crkvu u Sveticama živjeli svećenici – glagoljaši⁹ te da su se u crkvi Svih svetih u Trgu 1668. godine nalazila tri glagoljska misala,¹⁰ što će reći da se i u crkvama na području današnjega Ozlja glagoljalo.

U listopadu 2005. godine ozaljski je župnik javio o naknadnom nalazu još dvaju kamenih ulomaka s glagoljskim natpisom i poslao njihove fotografije. Prema fotografijama tih dvaju kamenih ulomaka, koji su bili također u funkciji najvjerojatnije podnoga obruba

² Izvodač radova popločenja crkve izjavio je djelatnicima Konzervatorskoga odjela u Karlovcu da su kamene grede pronađene kao sekundarni materijal u štiti ispod kamenog popločenja crkve. Konzervatori nisu bili nazočni prilikom tih radova (Dokumentacija – izvješće Konzervatorskog odjela u Karlovcu /Klasa: 612-08/06-05/3100; Ur. broj: 532-04-12/1-06-02/ od 10.05.2006. i ostala popratna dokumentacija).

³ U prvome redu to je svakako B. FUČIĆ, *Glagoljski natpisi*, JAZU, Zagreb, 1982.

⁴ U crkvi pavlinskoga samostana u Sveticama, na ostacima fresaka (XV/XVI. stoljeće) iza glavnoga oltara, nalaze se glagoljski grafiti, a kod trećega lijevog oltara u podu je sekundarno upotrijebljen za popločanje dio ploče od žutoga pješčenjaka na kojoj se vide dva glagoljska slova (S E), koja su svakako obla glagoljica.

⁵ B. FUČIĆ, *Glagoljski natpisi*, JAZU, Zagreb, 1982., str. 273–274.

⁶ ISTI, *nav. dj.*, str. 348.

⁷ R. LOPAŠIĆ – E. LASZOWSKI, *Oko Kupe i Save*, Matica hrvatska, Zagreb, 1895., str. 193.

⁸ *Isto*: 1539. godine pop Stipan Stipanić; 1647. godine pop Matko Rajković; 1653. godine pop Juraj Kutić bili su glagoljaši.

⁹ Prije pavlina u Sveticama su živjeli svećenici glagoljaši, koji su uživali frankopanski »beneficij za glagoljaše« koji je osnovala Katarina Frankopan Tržačka, supruga Nikole Zrinjskoga Sigetskoga. Poznata su i imena nekih svećenika glagoljaša koji su živjeli u Sveticama: pop Petar Mikuličić prije 1597. godine, pop Matej do 1627. godine (R. LOPAŠIĆ – E. LASZOWSKI, *Oko Kupe i Save*, Matica hrvatska, Zagreb, 1895., str. 292–298).

¹⁰ ISTI, *nav. dj.*, str. 199.

grobnice, moglo se samo djelomično pročitati natpis na njima. Ni naknadnim uvidom i detaljnijim fotografiranjem nisu dobivene neke nove spoznaje. Prvi pronađeni ulomak (I. B) našao je svoj par (I. A), jer prema obliku loma kamenoga praga (I. B) i maloga ulomka (I. A) oni čine jednu zaista jedinstvenu cjelinu (Slika – gornji prag). Njihovim je spajanjem omogućeno razumijevanje pročitanaoga glagoljskoga natpisa na ulomku I.

Ulomak I. A: // **znak H** //

1 2

Ulomak I. B: // **O T K O V I Ć A ǃ N(?) O(?) ?**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Na ulomku I. A slovo pod brojem 2 ispisano je kurzivom, a znak pred njim izgleda kao neki notarski znak. Taj se znak sastoji od dva dijela. U podnožju je polegnuta izdužena niska prizma otvorena sa svoje desne strane, tj. prema slovu pod rednim brojem 2, a nešto više iznad te prizme znak je nepravilne kare (◊). Očito tu nije riječ o nekom slovu, već o razdjelnome znaku samoga teksta. Sada je na tome jedinstvenom ulomku (I. A – I. B) bilo moguće pročitati ime obitelji ili nekoga iz obitelji Hotković.

Ulomak II kameni je prag gotovo istih dimenzija kao i prvi ulomak (I. B), tj. dužine je oko 1,30 m, širine i visine 19 centimetara, od iste je vrsti kamena i iste profilacije, ali je dosta oštećen (Slika – donji prag). Pomnim čitanjem može se razaznati sljedeće:

Ulomak II. //..... **T(?) O(?) ◊ TO E R(?) N(?) C(?) A(?)**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Slova pod rednim brojem 1 i 4 uglata su glagoljica (ustavna). Iako je slovo pod rednim brojem 2 u gornjem dijelu oštećeno, sve upućuje na to da bi to ipak moglo biti slovo O (On). Slova pod rednim brojem 4 i 5 spojena su, čine ligaturu koja se može pročitati kao TO. Ostala su slova obla glagoljica, odnosno kurziv. Slovo pod rednim brojem 6 može biti K, ali i E, jer usporedbom sa slovom K na ulomku I. B pokazuje ipak razliku, te se to slovo može pročitati kao E. Slova pod rednim brojem 2 i 8 – 10 slabo su čitljiva, teško razumljiva, jer je u tom dijelu kameni prag jako oštećen. Velik dio površine kamenoga praga ispred slova pod brojem 1 otučen je, odnosno dijelom nedostaje. Isto je tako oštećen i gornji dio praga, gdje se nalaze slova pod rednim brojem 7 – 10. Ipak se za slovo pod brojem 7 može sa dosta sigurnosti pretpostaviti da je to slovo R. Već nešto teže može se nagađati da bi slovo pod rednim brojem 8 moglo biti slovo N, a pod rednim brojem 9 slovo C, kojemu je oštećen jedan dio. Sasvim je oštećen kraj praga na kojem se raspoznaju dvije okomite paralelne crte, što uvjetuje da se to slovo pod rednim brojem 10 pročita s jako malo sigurnosti kao slovo A.

Iz ovoga proizlazi da bi se taj dio teksta mogao pročitati:

Ulomak II. //..... **T O ◊ TO E [G] R [O B] N (I) C A**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Očito je da je ovdje riječ o tekstu grobnoga natpisa koji najvjerojatnije neprekinuto teče po površini sva četiri grobna praga. Na ulomku I. B pod rednim brojem 9 i na ulomku II. pod rednim brojem 3 nalazi se znak razdvajanja ◊ koji je istovjetan znaku na ploči s natpisom u gradu Ozlju iz 1556 godine.¹¹ Prema mišljenju mr. sc. Davorina Stepinca, ove dvije kamene grede s glagoljskim natpisima, sudeći prema mjestu nalaza,¹² profilaciji i natpisu na njima, mogle su prvobitno biti dijelovi vertikalnih okvira ranijega portala starije crkve, koji su sekundarno upotrijebljeni kao nasuprotni okviri pristupa u neku grobnicu, ili su bile dio ranijega okvira »svoje« grobnice u crkvi.¹³ Sasvim je sigurno da to nije cjelokupni okvir grobnice i da tu još nedostaje dosta teksta. Ovim je čitanjem postalo jasno da je riječ o natpisu s dijelova arhitekture grobnice obitelji Hotković, koja je u ozaljskoj župnoj crkvi svetoga Vida imala tijekom XVIII. stoljeća svoju grobnicu – kriptu,¹⁴ oštećenu najvjerojatnije prigodom postavljanja kamenoga poda crkve u XIX. stoljeću. Hotkovići su rod, sitno hrvatsko plemstvo, koje dolazi zbog turskih četovanja¹⁵ na ozaljsko vlastelinstvo iz područja Modruša,¹⁶ gdje se kao plemići spominju u Modruškome urbaru iz 1486. godine.¹⁷ Prvi put se Hotkovići spominju na ozaljskome području 1497. odnosno 1498. godine kada knez Bernardin Frankapan¹⁸ daruje Valentinu Hotkoviću imanje Vukšin Šipak, tada u kotaru ozaljskome.¹⁹ Kralj Ferdinand II. potvrdio je ovo darovanje 1621. godine Martinu, Jurju, Gašparu, Franji Hotkoviću i drugomu Gašparu Hotkoviću-Peharniku.²⁰ U gradu Bakru spominju se Hotkovići 1445. godine u oporuci Tomaša Partinića Bakranina, a u vezi s crkvom svetoga Martina (Martišnica kod Rijeke). Tu su, uz ostale, među svjedocima i Valentin i Jurko Hotković.²¹ U crkvi Blažene Djevice Marije u Bakru nalazila se grobnica »Georgii Hodkovie« s obiteljskim grbom: ptica (guska) poluraširenih krila s kacigom na

¹¹ R. LOPAŠIĆ – E. LASZOWSKI, *Oko Kupe i Save*, Matica hrvatska, Zagreb, 1895., str. 194: Latinski natpis na ugaonoj kuli ozaljskoga grada: NICO. COM. ZR.1556.

ISTI, *nav. dj.*, str. 203. Zrinski su dobili u svoj posjed Ozalj na temelju sporazuma sa Stjepanom Frankapanom o zajednici dobara iz 1544. godine i upravljali njime sve do 1671. godine.

¹² Branka KRIŽANIĆ, dipl. ing. arh., *Službena zabilježka: Župna crkva sv. Vida u Ozlju – radovi na oploćenju crkve od 12. travnja 2005.*

¹³ Mr. sc. Davorin STEPINAC, *Ozalj – Župna crkva Sv. Vida, Nalaz dviju greda s glagoljskim natpisima*, Izvješće od 08. svibnja 2006.: vanjskih su preklesanih dužina oko 130 cm i dužina utora za pokrovne ploče oko 94 cm, a ta dužina utora odgovara uobičajenim širinama grobnih otvora.

¹⁴ Đurđica Cvitanović navodi da je obitelj Peharnik – Hotković imala sredinom 18. stoljeća grobnicu – kriptu u crkvi sv. Vida. (Dokumentacija – izvješće Konzervatorskog odjela u Karlovcu /Klasa: 612-08/06-05/3100; Ur.broj: 532-04-12/1-06-02/ od 10. 05. 2006.).

¹⁵ <http://www.ozalj.com/> Ozaljsko vlastelinstvo prema Urbaru iz 1642. godine.

¹⁶ V. KLAIĆ, *Krčki knezovi Frankapani, Od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (od god 118. do 1480.)*, Matica hrvatska, Zagreb, 1901., str. 48.

¹⁷ H. SALOPEK, *Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline*, Matica hrvatska – Ogulin, Centar za kulturu Ogulin, Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, 2000., str. 46.

¹⁸ Frankapani drže Ozalj od 1398. godine, kada je kralj Sigismund založio kraljevski grad Ozalj knezu Mikuli Frankapanu i materi mu Ani Goričkoj, a potom je oko 1399. godine prodao knezu Mikuli grad Ozalj za 45.000 dukata (R. LOPAŠIĆ, – E. LASZOWSKI, *Oko Kupe i Korane, Mjestopisne i povijesne crtice*, Matica hrvatska, Zagreb, 1895., str. 200 – 201).

¹⁹ E. LASZOWSKI, *Grad Ozalj i njegova okolina, Mjestopisne i povijesne crtice*, Zagreb, 1929., str. 56.; R. LOPAŠIĆ – E. LASZOWSKI, *Oko Kupe i Korane, Mjestopisne i povijesne crtice*, Matica hrvatska, Zagreb, 1895., str. 203.

²⁰ *Isto.*

²¹ M. SLADOVIĆ, *Povesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*, Trst, 1856., Pretisak, Državni arhiv u Gospiću, 2003., str. 249.

kojoj je trokraka uljanica s dva plamička.²² U Senju u XVI. stoljeću živi obitelj Hotković iz koje je Katarina supruga Piera Fernonija, čija je kćerka Dianora supruga Franje Čikulina, koji se 1572. godine spominje kao riječki gradski vijećnik.²³

Najpoznatiji iz obitelji Peharnik-Hotković je Daniel (1745.–1794.), austrijski general i vitez Vojničkoga reda Marije Terezije, koji se kao zapovjednik trupa posebno istaknuo u Turskome ratu (1788.–1791.) na području Drežnik-grada i Bihaća. Rođen je u Šipku (danas Budrovci Draganički kraj Karlovca), ali ga neki autori navode kao potomka stare ukrajinske plemićke obitelji.²⁴

Ako se sasvim slobodno, na osnovi grafije glagoljskoga teksta i poznatih povijesnih okolnosti, procjenjuje starost natpisa onda se s velikom vjerojatnošću može pretpostaviti da je ovaj natpis nastao nakon 1498. godine, kada se Hotkovići prvi puta spominju na ozaljskome području,²⁵ odnosno najvjerojatnije tijekom prve polovine XVI. stoljeća.

U daljnjem istraživanju ovih ulomaka, posebno njihova originalnog smještaja, svakako će pomoći dokumentacija, posebno snimci koje je prije uređenja sadašnjega partera crkve i svetišta, gdje se nalazila ova grobnica, načinio Konzervatorski ured u Karlovcu.²⁶ Isto tako u dokumentaciji župe Ozalj ili u arhivskom gradivu koje se odnosi na tu župu, trebalo bi biti podataka koji će rasvijetliti nastanak ovih kamenih greda, njihovu uporabu tijekom vremena, kao i dati više informacija o grobnicama u samoj crkvi i o osobama koje su tu pokopane.

Konačni smještaj ovih ulomaka s glagoljskim natpisom odredit će njihovo vrednovanje kao povijesnoga dokumenta i spomenika glagoljske epigrafike. Ne bi trebalo isključiti mogućnost da se ti ulomci smjeste u samoj crkvi na za to prikladnome mjestu. Do tada te ulomke valja smjestiti na sigurno mjesto, zaštititi ih od mogućeg oštećenja i utjecaja atmosferilija, tj. uništenja ili otuđenja, te omogućiti znanstvenicima i ljubiteljima glagoljskih spomenika njihovo izučavanje.

Opisani ulomci iz partera crkve sv. Vida u Ozlju svjedoče o prisutnosti glagoljiice na ozaljskome području, gdje se glagoljica s obzirom na niz poznatih čimbenika i povijesnih

²² G. OŠTRIĆ, *Monumenta Heraldica*, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskoga primorja, Rijeka, 2002., str. 151-152. Grobnica nije sačuvana, ali je sačuvana njezina skica koju je načinio Mažić 1900. godine.

²³ E. PALANOVIĆ, *Čikulin*, *Hrvatski biografski leksikon*, 3 (Č-Đ), Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 1993., str. 69.

²⁴ *Hrvatska enciklopedija* (O – Pre), Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 2006., donosi natuknicu: Peharnik – Hotkovich, Daniel, dok http://de.wikipedia.org/wiki/Daniel_Freiherr_Peharnik-Hotkovich donosi puno više podataka o njemu, njegovu sinu, koji je poginuo kao mladi časnik u ratu s Turcima, te o sinovima njegova brata Ivana Nepomuka: Adamu, Nikoli i Franji, koji su bili kao i njihov otac također časnici u austrijskoj vojsci, u Banatskoj regimenti.

²⁵ E. LASZOWSKI, *Grad Ozalj i njegova okolina, Mjestopisne i povijesne crtice*, Zagreb, 1929., str. 56; R. LOPAŠIĆ – E. LASZOWSKI, *Oko Kupe i Korane, Mjestopisne i povijesne crtice*, Matica hrvatska, Zagreb, 1895., str. 203.

²⁶ Dokumentacija – izvješće Konzervatorskog odjela u Karlovcu (Klasa: 612-08/06-05/3100; Ur. broj: 532-04-12/1-06-02 od 10. 05. 2006.) govori o izvedbi radova na podu crkve sv. Vida u Ozlju. Iz te je dokumentacije vidljivo da su spomenuti fragmenti s glagoljskim tekstom prvobitno ovrtnici najvjerojatnije staroga portala crkve i da su sekundarno upotrijebljeni kao okvir grobnice te da su nađeni u crkvenom podu. Prema izjavi izvođača radova, ti su ulomci nađeni ne kao dio arhitekture postojećih grobnica – konzervatori nisu bili nazočni prilikom tih radova – već su bili razbacani kao otpadni materijal prilikom nivelacije staroga crkvenog poda.

datosti mogla, odnosno trebala pojaviti u većem broju nalaza. Ti su ulomci još jedna potvrda duhovnoga jedinstva hrvatskih krajeva, posebno onih kojima su feudalni gospodari bili knezovi Frankapani i Zrinski. U XVII. stoljeću se na tom području razvila jaka kulturna djelatnost intelektualne elite okupljene oko tih feudalnih obitelji, ponajviše oko njihova ozaljskoga dvorca, a poznata je u hrvatskoj povijesti kao ozaljski kulturni krug. Stoga ovi ulomci zaslužuju trajno predstavljanje u crkvi svetoga Vida, čiji titular podsjeća na ozaljske stare feudalne gospodare²⁷ na čijem području je sveti Vid česti titular mnogih crkava.²⁸ Ozalj, stari frankapanski i zrinski posjed, sijelo jednoga od frankapanskih rodova, ovim nalazom zauzima sve važnije mjesto na karti rasprostranjenosti hrvatskih glagoljskih spomenika.



Glagoljski fragmenti, pragovi grobnice obitelji Hotković u župnoj crkvi u Ozlju

²⁷ V. KLAJČIĆ, *Krčki knezovi Frankapani, Od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (od god 118. do 1480.)*, Matica hrvatska, Zagreb, 1901., Rodoslovna tabla: Nekoliko Frankapana iz starijega vremena nosilo je to ime: Vid I. (1163.-1191.), Vid II. (1198.-1232.), Vid III. (1242.-1251.) i najpoznatiji Vid IV., potestat Splitsa (1257.-1259.) i vječni potestat Senja (1271.), te njegov unuk Vid V. (1288.-1321.).

²⁸ Kao npr. crkva svetoga Vida kod Dobrinja (o. Krk), crkva u selu Sveti Vid kod Malinske (o. Krk), crkva u zaseoku Sveti Vid u Bribiru (Vinodol), stara crkva sv. Vida na gradskome groblju u Senju, crkva sv. Vida u Brinju, crkva sv. Vida u Prezidu.

Literatura:

1. Branko **FUČIĆ**, *Glagoljski natpisi*, JAZU, Zagreb, 1982.
2. **HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA (O – Pre)**, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 2006.
3. **HRVATSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON 3 (Č - Đ)**, Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, Zagreb, 1993.
4. Vjekoslav **KLAIĆ**, *Krčki knezovi Frankapani, Od najstarijeg vremena do gubitka otoka Krka (od god. 118. do 1480.)*, Matica hrvatska, Zagreb 1901.
5. Ministarstvo kulture, **KONZERVATORSKI ODJEL U KARLOVCU**, Dokumentacija – izvješće (Klasa: 612-08/06-05/3100; Ur. broj: 532-04-12/1-06-02) od 10. 05. 2006.
6. Emilij **LASZOWSKI**, *Grad Ozalj i njegova okolina, Mjestopisne i povijesne crtice*, Braća hrvatskoga zmaja XLIII., Zagreb, 1929.
7. Radoslav **LOPAŠIĆ** – Emilij **LASZOWSKI**, *Oko Kupe i Save*, Matica hrvatska, Zagreb, 1895.
8. Goroslav **OŠTRIĆ**, *Monumenta Heraldica*, Pomorski i povijesni muzej Hrvatskoga primorja, Rijeka, 2002.
9. Hrvoje **SALOPEK**, *Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline*, Matica hrvatska Ogulin, Centar za kulturu Ogulin, Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, 2000.
10. Manoilo **SLADOVIĆ**, *Povjesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*, Trst, 1856., Pretisak, Državni arhiv u Gospiću, 2003.
11. http://de.wikipedia.org/wiki/Daniel_Freiherr_Peharnik-Hotkovich
12. [http:// www.ozalj.com/](http://www.ozalj.com/) Ozaljsko vlastelinstvo prema Urbaru iz 1642. godine

*Summary**GLAGOLITIC FRAGMENTS FROM THE PARISH CHURCH OF ST. VID IN OZALJ*

During the restoration of the pavement in the parish church of St. Vid in Ozalj (14th-18th c.) craftsmen found stone artefacts of grave architecture with glagolitic inscription. These fragments, together with the stone plates of the old pavement, were put in the backyard of the church. Researchers noticed one of these fragments and little later found two more among the stones from the church pavement. The author of this article investigated these heavily damaged fragments and managed to determine name »Hotković«. Hotkovići were old Croatian kindred that came to Ozalj from Modruš during Ottoman wades. In 1497 they managed to obtain land Vukašin Šipak from count Bernardin Frankapan. During the eighteenth century family Hotković-Peharnik had their tomb (crypt) within the walls of the parish church of St. Vid in Ozalj. Aforementioned inscription is written with uneven letters, using round and square glagolitic letters that at the end have some elements of cursive scripture. The analysis of the graphemes showed that this inscription could be written in the first half of the sixteenth century. The fragments are temporarily placed in the bell

tower, and probably will be presented to the public within the walls of the parish church. These findings corroborate presence of glagolitic scripture in Ozalj, the town that was one of the seats of Frankapan counts and centre of cultural circle around Petar Zrinski and his wife Katarina Frankapan.

KEY WORDS: *glagolitic scripture, glagolitic inscriptions, Croatian nobility, Hotković, Ozalj.*